

Ruské vojenské a válečné písně

V písních se odráží stav vojenský i válečné doby. Například píseň *Грянул внезапно гром над Москвою* a pochodová *Солдатушки, бравы ребятушки* jsou známy od vpádu Napoleona do Ruska v roce 1812. Zpívaly se v době Krymské války 1853–1856, za války rusko-japonské 1904–1905, v první světové 1914–1918, v občanské 1918–1921, za druhé světové 1941–1945 i ve válkách v Afghánistánu 1979–1989 a v Čečensku v letech 1994–1996 a 1999–2009.

Nejvíce písní se váže k období druhé světové války, Rusy nazvané Velká vlastenecká válka. Obraz války se i po létech odrážel v hudební tvorbě mnoha autorů, včetně Bulata Okudžavy a Vladimíra Vysockého. Ať už jako aktualizace starší písně či vzpomínka nebo zprostředkovaná vzpomínka – jímavé jsou například písně *Журавли* z roku 1968 nebo *У деревни Крюково* z roku 1974.

Mnoho písní bylo také napsáno o válce v Afghánistánu, kde padlo podle některých údajů okolo padesáti tisíc občanů Sovětského svazu. Jednu z nejlepších písní – *Дěраві андэлé* – napsal Gennadij Kajumov pro svůj film Pešavarský valčík, který získal na Karlovarském filmovém festivalu v roce 1994 cenu za režii.

Málo známý fakt je, že v carské armádě sloužilo více než sto českých dirigentů, v některých vojenských kapelách byli čeští hudebníci ve většině. Na začátku bitev povzbuzovaly kapely válečného ducha, v průběhu bojů vykonávali hudebníci pod vedením svých kapelníků práci zdravotníků.

Грянул внезапно гром над Москвою Слова Н. М. Шатрова, музыка неизвест. автора

Jedna z nejstarších ruských vojenských písní, která pochází z počátku 19. století z napoleonských válek. V Československu byla s překladem Karla Tachovského (1926–1989) Nad Moskvou vzplál blesk zařazena do školního Zpěvníku pro 1.–5. ročník v roce 1953. Dodnes je součástí repertoáru Alexandrovova souboru .

Солдатушки, бравы ребятушки Народная

Vojenská pochodová píseň z 19. století byla vydána tiskem v roce 1893. V jedné z verzí je vzpomínán slavný ruský vojevůdce Alexandr Vasiljevič Suvorov (1730–1800). Základem písně je nerýmovaná lidová *В чистом поле стояло тут дерево, ze které zůstaly jen otázky a odpovědi.*

Варяг Слова Рудольфа Грейнца, музыка Алексея Сергеевича Турищева

Píseň z rusko-japonské války (1904–1905) o hrdinství legendárního křižníku Varjag, tehdy nejmodernější lodi Tichomořské eskadry, který se ani v beznadějně situaci nevzdal. Bojoval do poslední chvíle a soustředil na sebe palbu japonského loďstva. Posádka Varjagu projevila velkou statečnost a přeživším členům posádky prokázali poctu dokonce i vítězní Japonci.

На нас напали злые чехи

Слова и музыка неизвестных авторов Sibiřská varianta staré ruské písně *На нас напало злое племя*, kdy zlým plemenem byli původně míněni Tataři, později Poláci (*На нас напали злые ляхи*) a v letech občanské války Češi. Zapsáno v sibiřské Ovsjanace 1995.

Отец мой был природный пахарь И я работал вместе с ним. На нас напали злые чехи, Село родное вспологло. Отца убили первой пулей, А мать живём в костре сожгли. Сестру красотку в плен забрали, Она не долго там жила.	Три дня, три ноченьки старался, Сестру из плена выручал. А на четверту ночь забрался, Сестру из плена я достал. С сестрой мы в лодочку сажались И тихо плыли по волнам. Но вдруг кусты зашевелились, Раздался выстрел роковой.	Сестра из лодочки упала И понесло её волной.... Взошёл я на гору крутую, Внизу село родно горит. Горит, горит село родное Горит Вся Родина моя...

Партизанская (По долинам и по взгорьям) Слова Петра Парфёнова, музыка неизв. автора

Předlohou písně byly verše spisovatele, básníka a novináře Vladimíra Giljarovského (1855–1935)

publikované v roce 1915 pod názvem Pochod sibiřského pluku (*Марш Сибирского полка*). Na jejich motivy bylo v době občanské války napsáno několik variant, nejznámější je Pochod dálněvýchodních partyzánů (*Марш дальневосточных партизан*) napsaný Petrem Parfenovem (1894–1937) v roce 1920. Pod názvem Partyzánská (*Партизанская*) zařadili pochod do svého repertoáru Alexandrovci (1929). Jako autor hudby bývá uváděn Ilja Aturov, velitel roty Ukrajinského vojenského okruhu, z jehož úst Alexandr Alexandrov slyšel píseň poprvé. Od třicátých let se píseň zpívá v mnoha světových jazycích. Jedna z největších rozhlasových stanic Tichý oceán ve Vladivostoku má první takty Partyzánské jako svou znělku.

Полюшко-поле

Слова Виктора Михайловича Гусева, музыка Льва Константиновича Книппера Píseň je u nás populární od 30. let minulého století, kdy ji vydalo nakladatelství R. A. Dvorského s překladem Jiřího Voldána (1901–1985). Zajímavá je osobnost autora hudby Lva Konstantinoviče Книппера (1898–1974), synovce Olgy Книппер-Čechovové (1868–1959), manželky Antona Pavloviče Čechova (1860–1904). Книппер byl nejen nadaný, pracovitý skladatel – 21 symfonií, osm oper, tři balety, filmová a divadelní hudba, písně atd. – ale i sběratel písní národů Střední Asie.

Там вдали за рекой

Слова Николая Мартыновича Кооли, музыка народная

Rudoarmějská varianta písně z doby občanské války se liší od bělogvardějské pouze v tom, že v „bílé“ verzi šlo o setninu děnikinovských vojsk a mladý bojovník nepadl za pracující lid, ale za Rusko. Nápěv je známý od poloviny 19. století – romance *Афонская ночь* a vězeňská píseň *Лишь только в Сибири займётся заря*.

Студенточка

Слова Петра Лещенко, музыка К. Москоподя

Píseň proslavil autor textu, zpěvák a šansonier Petr Konstantinovič Leščenko (1898–1954). Od roku 1918 žil v emigraci, ale v Sovětském svazu se jeho písně šířily v nelegálních nahrávkách. Byly velice populární, a tak není divu, že v době druhé světové války se jeho *Студенточка* zpívala s aktualizovaným textem.

Синий платочек

Слова Якова Галицкого и Михаила Максимова, музыка Ежи Петербургского

V prvních měsících druhé světové války utekl před fašisty do SSSR slavný polský orchestr Modrý jazz s dirigentem Jerzy (Eži) Petersburskim (1897–1979), proslulým hudebním skladatelem operet, filmové hudby a písní, z nichž mnohé byly známé po celé Evropě. Tento valčík otextoval Jakov Markovič Galickij (1891–1963), básník, dramatik a překladatel (mj. i z češtiny). Nejznámější interpretkou písně byla zpěvačka Klavdija Ivanovna Šulženko (1906–1984), pro kterou k původním slovům dopsal novinář Michail Maximov poslední sloku. O její popularitě svědčí, že dodnes najdete na jejím hrobě na moskevském Novoděvičím hřbitově vždy modrý šáteček.

Катюша *Слова Михаила Исаковского, музыка Матвея Блантера*

Už první uvedení písně Kaťuša bylo událostí. Valentina Batiščevová ji poprvé zpívala jako foxtrot 21. listopadu 1938 s doprovodem Státního džezového orchestru (Госджаза СССР) v Sloupovém sále moskevského Domu svazů (Дома Союзов). Píseň měla velký úspěch a musela být několikrát opakována. Čistá dívčí písnička byla jednou z těch, které pomáhaly vyhrát druhou světovou válku, stejně jako legendární samohybné raketometry, kterým se říkalo kaťuše, BM-8, BM-13 a BM-13-16. Píseň Kaťuša má řadu textových variant a dobových aktualizací a byla přeložena do mnoha jazyků, včetně čínštiny a japonštiny.

Священная война *Слова Василия Лебедева-Кумача, музыка А. В. Александрова*

Tři dny po napadení Sovětského svazu Německem – 22. června 1941 – vyšla v denících Izvestija a Krasnaja zvězda báseň Vasilije Lebeděva-Kumače* *Священная война*. Když si verše přečetl A. V.

Alexandrov, okamžitě si poznamenal křídou na tabuli hudební motiv. Od 15. října téhož roku pak píseň zněla každý den z rozhlasu a Alexandrovci ji zpívali na Běloruském nádraží vojákům odjíždějícím na frontu. Do češtiny ji znamenitě přebásnila Hana Vrbová (1929–1995): *Ať jako vlna vítězná se zvedne v srdcích hněv, ať Svatou válkou nazývá lid boj, v němž prolil krev.*

*) Autorství Lebeděva-Kumače bývá zpochybňováno. Údajný autor první verze písně s textem *Степной силой* z roku 1916 je učitel z Rybinska Alexandr Bode.

Сму́глянка *Слова Якова Захаровича Шведова, музыка Александра Васильевича Новикова*

Píseň byla součástí suity, jejíž partitura se z větší části ztratila. Rukopis písně ukázal Novikov (1896–1984) A. V. Alexandrovovi, kterého Smugljanka tak zaujala, že ji hned nastudoval se svým souborem. Ve skvělém podání sólisty Alexandrovů Nikolaje Ustinova se píseň v roce 1940 rozlétla do světa.

Тёмная ночь *Музыка Никиты Богословского, слова Владимира Агатова*

Lyrická píseň byla napsána pro film *Два бойца* v roce 1943. Režisér Leonid Lukov potřeboval do jedné scény píseň. Nikita Bogoslovskij napsal melodii, Vladimír Agatov ji otextoval a další den ji v roli jednoho z hlavních hrdinů nazpíval za doprovodu kytary Mark Bernes. Píseň se stala v Sovětském svazu jednou z nejznámějších a nejoblíbenějších písní, které byly napsány v době Velké vlastenecké války.

Песенка фронтового шофёра *Слова Бориса Савельевича Ласкина и Наума Давыдовича Лобковского, музыка Бориса Мокроусова и Бориса Савельевича Ласкина*

Světlá optimistická píseň vznikla krátce po válce. Skladatel Boris Mokrousov (1909–1968) byl autor mnoha oblíbených sovětských písní. Na úspěchu Písně frontového šoféra (někdy uváděno šoférů) se vedle autorů a jazzového aranžmá zasloužil znamenitý herec a šan-soniér Mark Naumovič Bernes (1911–1969), vlastním jménem Neiman (Нейман). Hrál v 38 filmech a v jeho repertoáru bylo přes osmdesát písní. Na vzniku více než poloviny z nich Bernes spolupracoval. Jeho příjemný sametový hlas a civilní srdečný projev oceňovali také diváci v Československu, Jugoslávii, Polsku a dalších zemích, vystupoval rovněž v britské televizi. Píseň inspirovala Jaroslava Vávru a Jiřího Klapku k napsání scénáře stejnojmenného literárně-hudebního programu, se kterým v letech 1995–2000 uskutečnili více než padesát vystoupení v Českých zemích i na Slovensku.

Эх, дороги *Слова Льва Ивановича Ошанина, музыка Анатолия Новикова*

Píseň byla napsána po válce. Anatolij Grigorjevič Novikov (1896–1984) složil více než 600 písní a šest hudebních komedií.

Журавли *Слова Расула Гамзатова, перевод с аварского Наума Гребнева, музыка Яна Френкеля*

Autorem básně Журавли (Jeřábi) je dagestánský básník Rasul Gamzatov (1923–2003). Verše vyšly poprvé v překladu Nauma Grebněva (1921–1988) v roce 1968 v časopisu *Novyj mir*, kde si je přečetl Mark Bernes (1911–1969). Zalíbily se mu a požádal svého přítele, skladatele Jana Frenkel'a (1920–1989), o jejich zhudebnění. Těžce nemocný Bernes píseň ve studiu ještě nazpíval, ale vydání nahrávky se již nedožil.

У деревни Крюково *Музыка Марка Фрадкина, стихи Сергея Острового*

Píseň o obráncích vesnice Krjukovo u Moskvy, inspirovanou básní Sergeje Ostrovského (1911–2005), napsal Mark Fradkin (1914–1990) v roce 1974 a věnoval ji tehdy velmi populární hudební skupině Samocvety.

Alexandr Nikolajevič Věrtinskij (rusky Александр Николаевич Вертинский,

21. března 1889 Kyjev – 21. května 1957 Leningrad) byl ruský zpěvák, hudební skladatel, básník a herec.

Vertinskij byl autorem romantických písní, díky kterým se stal nejslavnějším ruským zpěvákem meziválečného období, přestože byl již nějaký čas v emigraci. Do SSSR se vrátil v roce 1943. Během války pořádal také koncerty pro vojáky Rudé armády.

Je pohřben na Novoděvičím hřbitově v Moskvě. ... https://cs.wikipedia.org/wiki/Alexandr_V%C4%9Brtinskij

Вертинские. Наследство Короля https://www.youtube.com/watch?v=z31hPI9_QHI

Александр Вертинский - Золотая коллекция https://www.youtube.com/watch?v=PBFb_p2-vOo

Надежда Васильевна Плевицкая, урождённая **Винникова**

17 по старому стилю [30] сентября 1879, село Винниково, Курская губерния 1 октября 1940, Ренн, Бретань) – русская певица (меццо-сопрано), исполнительница русских народных песен и романсов. <https://ru.wikipedia.org/wiki/>

Николай II называл ее "курским соловьем" и "певицей поющей для сердца", критики-эмигранты - "сермяжной царицей народной песни". Ее талантом восхищались Федор Шаляпин и Леонид Собинов, Сергей Рахманинов и Иван Бунин... "Я не пою, - говорила она о себе, - а только касаюсь тех струн, которые у каждого человека так светло звучат, когда их тронешь...". Однако судьба приготовила певице не славу и богатство, а изгнание и позор.

Надежда Плевицкая <https://www.youtube.com/watch?v=wNEYfFRYAhc>

Поёт Надежда Плевицкая <https://www.youtube.com/watch?v=3YqHtTihHkw>

Пётр Константинович Лещенко (рум. *Petre Leșcenco*)

2 [14] июня 1898 — 16 июля 1954) русский эстрадный певец, исполнитель народных и характерных танцев, ресторатор. <https://ru.wikipedia.org/wiki/>

Пётр Лещенко <https://stuki-druki.com/authors/Leschenko-Petr.php>

Пётр Лещенко - Золотая коллекция <https://www.youtube.com/watch?v=6t-xsAN5jXY>